

ÜNİVERSİTELERDE İSG EĞİTİMİ

2025 yılı itibarıyla Türkiye’de ön lisans düzeyinde 63 devlet ve 20 vakıf üniversitesinde 142 programda (örgün, ikinci, uzaktan ve açık öğretim), lisans düzeyinde 8 devlet, 2 vakıf üniversitesinin 13 programında (örgün ve ikinci öğretim) İSG eğitimi verilmektedir

Avrupa Birliği uyum sürecinde 2003 yılında ülkemizde mevcut olan 1475 sayılı iş kanunu iptal edilip 4857 sayılı iş kanunu yürürlüğe girmiştir. 4857 sayılı kanunun beşinci bölümü 77.-89. maddeleri arası “İş Sağlığı ve Güvenliği” başlığını taşımaktaydı. Sonrasında bu kanun bağlamında çıkarılan yönetmeliklerle alan yönetilmeye başlandı. İş güvenliği uzmanı kavramı da bu süreçte hayatımıza girdi. 2012 yılında 6331 sayılı “İş Sağlığı ve Güvenliği” kanununun yayınlanmasının ardından iş kanunundaki maddeler geçersiz bir hale geldi ve önceden yayınlanmış olan yönetmelikler bu seferde 6631 sayılı kanuna uygun olarak yeniden yayınlandı. Bu süreçte ülkemiz üniversitelerinde de iş sağlığı güvenliği ön lisans, lisans ve yüksek lisans eğitimleri de verilmeye başlanmıştır.

2025 yılı itibarıyla Türkiye’de ön lisans düzeyinde 63 devlet ve 20 vakıf üniversitesinde 142 programda (örgün, ikinci, uzaktan ve açık öğretim), lisans düzeyinde 8 devlet 2 vakıf üniversitesinin 13 programında (örgün ve ikinci öğretim) İSG eğitimi verilmektedir (1). Lisansüstü düzeyinde ise 62 üniversitede 36 tezli yüksek lisans, 57 tezsiz yüksek lisans ve 10 doktora olmak üzere toplam 103 ana bilim dalında İSG eğitimi sürdürülmektedir (2).

2017 yılında ülkemizde 39 üniversitede İSG yüksek lisans ve 6 üniversitede ise doktora programı yürütülmekteydi. Sekiz sene içerisinde iş sağlığı ve güvenliği yüksek lisans programlarının sayısında % 59, doktora programlarının sayısında ise % 67’lik bir artış görülmektedir. Bu artışlarda iş sağlığı ve güvenliği doktora derecesi sahiplerinin “A” sınıfı, iş sağlığı ve güvenliği yüksek lisans derecesi sahiplerinin “B” sınıfı uzmanlık sınavlarına doğrudan giriş hakkı olmasının payının büyük olduğunu söylemek çok da yanlış olmaz.

Ülkemizde ön lisans derecesi ile mezun olan iş sağlığı ve güvenliği teknikeri olarak adlandırdığımız profesyoneller alanda yoğun bir şekilde istihdam edilmektedirler. Ön lisans bölümü mezunları önce eğitime katılmak ve sonrasında sınavda başarılı olmak şartıyla “C” sınıfı uzman olabilirler.

Ön lisans programları, meslek yüksek okulu, teknik bilimler meslek yüksek okulu, sosyal bilimler meslek yüksek okulu, sağlık hizmetleri meslek yüksek okulu gibi üst yapıların içerisinde kurulmuştur. Bu bölümler Yüksek Öğretim Kurumları (YKS) sınavının Temel Yetenek Testi (TYT) sınavı ile öğrenci almaktadır. İSG ön lisans programlarına yerleşen öğrencilerin sınav başarısı incelendiğinde ağırlıklı olarak Türkçe ve Sosyal derslerindeki netleri ile bu programı kazandıkları görülmektedir (3). Detaylı bilgiler Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 2- Bir Vakıf Üniversitesinin Ders Programı

BİRİNCİ DÖNEM		
DERSİN ADI	KREDİ	AKTS
İş Sağlığı ve Güvenliğine Giriş	2	3
Makina ve Teçhizat	2	3
Elektrik Tehlikeleri ve İş Güvenliği	2	4
İsg Yönetim Sistemleri ve Organizasyonu	2	3
Pozitif Psikolojiye ve İletişim Becerilerine Giriş	2	3
Sosyal Sorumluluk Projesi	2	2
Üniversite Kültürü I	1	1
Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi I	2	3
Türk Dili I	2	3
İngilizce I	3	3
İKİNCİ DÖNEM		
DERSİN ADI	KREDİ	AKTS
İş Sağlığı ve Güvenliği Mevzuatı	3	4
Çevre Sağlığı ve Güvenliği	2	2
İstatistik	2	2
Meslek Etiği	2	2
Yapı İşlerinde İş Sağlığı ve Güvenliği	2	3
Üniversite Kültürü -II	1	1
Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Iı	2	3
Türk Dili II	2	3
İngilizce II	2	3
Yaz Stajı		9

Bu bölümlerin ders programları hakkında bilgi sahibi olmak için rassal olarak seçtiğimiz bir vakıf ve bir devlet üniversitesinin ders programlarını inceleyerek iş sağlığı ve güvenliği ön lisans mezunlarının nasıl bir donanım ile mezun olduğu hakkında bir miktar bilgi sahibi olabiliriz. Üniversitelerin ön lisans programlarının içeriği Tablo 2 ve 3’de verilmiştir.

Tablo 1- İSG Ön Lisans Programları TYT Sonuçları(2024)

2024 TYT NETLERİ		
DERSLER	EN DÜŞÜK NET CEVAP	EN YÜKSEK NET CEVAP
TÜRKÇE	2,00/40	32,00/40
SOSYAL	-2,25/20	17,50/20
MATEMATİK	-3,75/40	25,75/40
FEN	-3,00/20	8,75/20

ÜÇÜNCÜ DÖNEM

DERSİN ADI	KREDİ	AKTS
İş Kazaları ve Meslek Hastalıkları	3	4
Bakım Onarımında Çalışan Güvenliği	2	7
Yer Altı Yapılarında İş Sağlığı ve Güvenliği	2	4
İş Sağlığı ve Güvenliği Uygulamaları I	6	11
Acil Durum ve Afet Yönetimi	2	4
İş Güvenliğinde Tehlike ve Risk Değerlendirme Yöntemleri	3	5

DÖRDÜNCÜ DÖNEM

DERSİN ADI	KREDİ	AKTS
Yangın Tehlikesi ve Yangın Güvenliği	2	4
İlk Yardım	2	3
Çalışma Ortamında Biyolojik ve Kimyasal Etkenler	2	3
İş Sağlığı ve Güvenliği Uygulamaları II	6	13
Ergonomi	2	4

BİRİNCİ DÖNEM		
DERSİN ADI	KREDİ	AKTS
Atatürk İlkeleri ve Devrim Tarihi I	2	2
Türk Dili I	2	2
Yabancı Dil	2	2
Mesleki Matematik I	3	4
İş Sağlığı ve Güvenliğine Giriş	2	4
Kimyasallar ve Tehlikeleri	3	4
Bilgi ve İletişim Teknolojisi	1	3
Makine ve Teçhizat I	2	5
Ergonomi	2	4
Kariyer Planlama	1	1
İKİNCİ DÖNEM		
DERSİN ADI	KREDİ	AKTS
Atatürk İlkeleri ve Devrim Tarihi I	2	2
Türk Dili I	2	2
Yabancı Dil	2	2
Makine ve Teçhizat II	2	5
Sektörel İş Sağlığı ve Güvenliği	2	4
İş Hukuku	4	5
İş Kazaları ve Süreç Yönetimi	2	4
ÜÇÜNCÜ DÖNEM		
DERSİN ADI	KREDİ	AKTS
İş Sağlığı ve Güvenliği Mevzuatı	2	4
Yangın ve Yangından Korunma	2	3
Entegre Yönetim Sistemleri ve Dökümantasyon	2	3
Risk Değerlendirmesi ve Yönetimi	2	4
Staj		4

DÖRDÜNCÜ DÖNEM		
DERSİN ADI	KREDİ	AKTS
İş Sağlığı ve Güvenliğinde Dönem Projesi	2	4
Afet Acil Durum ve Endüstriyel Kazalarda İş Sağlığı ve Güvenliği	2	3
Sağlık, Güvenlik İşaretleri ve Kişisel Koruyucu Donanımlar	2	4
Sağlık Gözetimi ve Meslek Hastalıkları	2	3
Staj		4

Bu iki örnekten yola çıkarak ders içeriklerinin üniversitelerin kültürlerine ve öğretim kadrosuna bağlı olarak değişiklik gösterdiği söylenebilir. İş sağlığı ve güvenliği mevzuatı, iş kazaları ve meslek hastalıkları, risk yönetimi, ergonomi, acil durum ve afet yönetimi gibi önemli konular örnek verilen her iki üniversitenin de müfredatında yer almaktadır.

Dört yıllık lisans programı olan sekizi devlet, toplam on üniversite’de bu bölümler Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi hariç Sağlık Bilimleri Fakültelerinin altında yapılandırılmıştır. Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi’nde ise Çan Uygulamalı Bilimler Fakültesi altında yapılandırılmıştır. Bu bölümler Yüksek Öğretim Kurumları (YKS) sınavının Alan Yetenek Testi (AYT) sınavı ile öğrenci almaktadır. 2024 yılında yapılan sınavda bu bölümlere giren öğrencilerin netleri Tablo 4’de verilmiştir.

Tablo 4- İSG Lisans Programları AYT Sonuçları (2024)		
2024 AYT NETLERİ		
DERSLER	EN DÜŞÜK NET CEVAP	EN YÜKSEK NET CEVAP
MATEMATİK	-0,25/40	-0,25/40
FİZİK	-0,50/40	-0,50/40
KİMYA	-0,75/40	-0,75/40
BİYOLOJİ	0/40	0/40

Sağlık Bilimleri Fakültesinin altında yapılmış olan bir devlet ve bir vakıf üniversitesinin ders programları incelendiğinde bir hayli farklılık gözlenmektedir. Birinci sınıfta her iki üniversitede de matematik, fizik, kimya, biyoloji ve yabancı dil dersleri ağırlıklı bir program mevcuttur. Sonrasında devlet üniversitesinde sağlık ağırlıklı bir müfredat izlenirken vakıf üniversitesinde termodinamik, malzeme ve mukavemet, diferansiyel denklemler gibi teknik dersler ve temel hukuk, iş hukuku gibi sosyal dersler de müfredat içerisinde yer almaktadır. Müfredat bilgilerinden de anlaşılacağı üzere dört yıllık iş

sağlığı ve güvenliği lisans bölümü mezunları için standart bir eğitim programından söz etmek çok mümkün değildir. İş sağlığı ve güvenliği lisans mezunları doğrudan "C" sınıfı uzmanlık sınavına girme hakkına sahiptir.

Ülkemizde elli yedi üniversitede doksan üç programda iş sağlığı ve güvenliği yüksek lisans programı devam etmektedir. Bu programlardaki mezun ve mevcut öğrenci sayıları ile ilgili net bir sayı vermek pek mümkün değildir. Ulusal tez tarama merkezinin ana sayfasında yüksek lisans tezleri için "iş sağlığı ve güvenliği" konusu için aranılacak alana tez başlığı yazılıp tarandığında toplam 1346 teze erişilirken, aranılacak alana tümü yazılıp tarandığında 2616 teze erişilmektedir (4). Bu tezler iş sağlığı ve güvenliği yüksek lisans programlarının yanı sıra iş sağlığı, halk sağlığı, çalışma ekonomisi, hukuk ve mühendislik alanlarında çalışılmıştır. Ulusal tez tarama merkezinin ana sayfasında doktora tezleri için "iş sağlığı ve güvenliği" konusu için aranılacak alana tez başlığı yazılıp tarandığında toplam 115 teze erişilirken, aranılacak alana tümü yazılıp tarandığında

265 teze erişilmektedir (4). Bu tezler iş sağlığı ve güvenliği yüksek lisans programlarının yanı sıra iş sağlığı, halk sağlığı, çalışma ekonomisi, hukuk, veterinerlik, eczacılık ve mühendislik alanlarında çalışılmıştır. Son dönemde iş sağlığı ve güvenliği doktora programları da mezun vermeye başlamıştır ancak toplam mezun sayısının iki elin parmaklarını henüz geçmediği tahmin edilmektedir.

Sonuç olarak ülkemizde yüksek öğretim düzeyinde iş sağlığı ve güvenliği diploma programlarının olması önemli bir gelişmedir. Bu programları daha etkin bir düzeye getirmek için sahanın ihtiyaçlarının konunun bileşenleri ile ortak bir şekilde belirlenmesi ve müfredatın bu ihtiyaçları karşılayacak şekilde yenilenmesi gerekmektedir.

Kaynakça:

1-www.yokatlas.gov.tr, erişim tarihi: 06.01.2025

2-https://www.isguvenligivecalisansagligikongresi.org/bildiriayrinti/onlisans-lisans-lisansustu-is-sagligi-ve-guvenligi-programlarinin-analizi-turkiye-7-bolge-ornegi_39, erişim tarihi: 14.02.2025

3-<https://yokatlas.yok.gov.tr/netler-onlisans-tablo.php?b=30008>, erişim tarihi: 15.02.2025

4-<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>, erişim tarihi: 16.02.2025

Dr. Murat Can Ocaktan/A Sınıfı İş Güvenliği Uzmanı
TMMOB Metalurji ve Malzeme Mühendisleri Odası

